

CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT

II JORNADES D'ESTUDIS
SOBRE
EL BAIX LLOBREGAT

MARTORELL, 1983

Publicació del Centre d'Estudis
Comarcals del Baix Llobregat, II

INDEX

Salutació. Per <i>F. X. Vila</i>	7
Justificació	9
L'Agricultura i l'ordenació del sòl a la Comarca del Baix Llobregat. Per <i>M. Domènech</i>	11
L'actuació del sector públic al Baix Llobregat: anàlisi de la inversió en infraestructures i equipaments. Per <i>H. Carbonell</i>	19
El Baix Llobregat: procés de creixement i actuació municipal. Per <i>G. Cortés, R. Frígola i M. Parellada</i>	29
El Baix Llobregat com a possible seu d'estudis universitaris. Per <i>R. Torrent</i>	35
Infraestructura museística. Per <i>J. M. Solias</i>	47
Patrimoni arqueològic. Per <i>J. M. Solias</i>	51
Els periòdics del Baix Llobregat: Dos anys i un 28 % menys de premsa. Per <i>M. Renom</i>	55
El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i les institucions de govern: Generalitat, Diputació, Municipis	61
Perspectives del Baix Llobregat per a la dècada dels 80: proposta de prioritats	65

L'edició dels materials de les II Jornades d'Estudis sobre el Baix Llobregat, celebrades entre els dies 1 al 5 de març de 1982, ha estat possible gràcies al suport de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.

SALUTACIÓ

En finalitzar les II Jornades d'Estudi sobre el Baix Llobregat, les celebracions de les quals comencen a ser ja un important bagatge d'estudis i reflexions sobre la nostra Comarca, vull manifestar l'honor i l'alegria que la nostra Vila de Sant Boi hagi estat l'amfitriona designada per a acollir tots aquells que treballen i estudien els nostres problemes.

En valorar no sense un cert esperit crític no puc deixar d'assenyalar que aquestes II Jornades han acusat a diferència de les primeres celebrades a Sant Feliu una excessiva amplitud en els seus objectius, cosa que ha evidenciat una falta d'estudis i propostes més concretes i molt principalment en el tema dedicat a l'agricultura, que s'ha desenvolupat amb una clara carència de projecte concret, per caure en disquisicions purament particulars.

La importància que està adquirint la celebració de les Jornades, fa que calgui preparar amb el major deteniment les propostes que es desitgin presentar.

La nostra Comarca és especial i atípica, es caracteritza pel seu policentrisme, és a dir, que existeixen diversos nuclis que centralitzen l'atenció: el marge esquerre del Llobregat amb importants nuclis de població com Cornellà amb característiques especials de ciutat limítrofe de Barcelona; Sant Feliu o Mollins en la cruïlla de les grans rutes; la part alta de la comarca com Esparreguera o Olesa amb problemàtiques molt específiques, o el marge dret del nostre riu comú, en el que ens trobem Sant Boi, «delta» del Delta del Llobregat. En conjunt un «rosari» de ciutats i poblacions que conformen una comarca on es barregen les ciutats dormitoris amb l'agricultura, amb l'explotació industrial o turística com pugui ser-ho Castellefels o Gavà.

Una comarca que és famosa per la seva implantació industrial i per tant defensora dels drets dels treballadors, cosa que l'ha portada a ser en tot moment a l'avantguarda de la lluita per la llibertat i la democràcia. Però no, per menys conegut, deixa de ser important el seu potencial agrícola que la converteix en un dels nuclis agrícoles més qualificats de tot Catalunya.

Es molt important que definim entre tots temes tan candents com són el creixement de les nostres ciutats i viles, i per tant de la comarca; la solució als problemes d'infraestructura i serveis que sobrepassen la capacitat municipal; l'arrelament a les pròpies ciutats i a la comarca mitjançant lligams culturals, esportius i socials; l'acuitant problema de l'atur, llaga creixent que ens afecta tots.

Tot això conforma la necessitat de construir i vitalitzar la nostra comarca, no en contra, sinó en solidaritat amb tots els Ens públics d'àmbit més ampli, cosa que necessàriament no ha de comportar una absorció o anul·lació de la identitat municipal.

Aquesta comarca atípica, amb una forta implantació industrial i com deia abans amb espais agrícoles de primera qualitat, es veurà encara més completada amb la presència d'una Universitat gràcies a la qual els estudis, la investigació i el treball acadèmic s'aproparan als nostres problemes a la vegada que facilitarà al nostre jovent el més fàcil abast a una educació permanent i més completa.

En regraciar tots aquells que en aquestes II Jornades han vingut al nostre Sant Boi a estudiar i reflexionar sobre la nostra comarca, faig una crida a tots els Ajuntaments perquè promoguin i financin estudis concrets que han de ser presentats en les pròximes Jornades, a les quals, en dir adéu a les celebrades aquí a Sant Boi, saludo i desitjo un èxit complet.

Sant Boi de Llobregat, 25 de març de 1983.

L'ALCALDE,
F. Xavier Vila Blanche

JUSTIFICACIO

A la Justificació del volum de les I Jornades d'Estudis sobre el Baix Llobregat, que el nostre Centre celebrà a Sant Feliu del 16 al 21 de febrer del 1981, subratllàvem el progressiu procés de suburbialització a què es troba sotmesa la nostra comarca i, alhora, la inequívoca vocació del Centre de lluitar contra aquesta degradació. Expressàvem la nostra esperança que la publicació de les conferències i ponències de les Jornades contribuiria a un millor coneixement de la comarca, premissa indispensable per a la seva comprensió i capacitat de futur amb rostre propi.

Aquestes II Jornades que ara oferim en text, celebrades a Sant Boi a la primera setmana de març del 1982 amb l'ajut total de l'Ajuntament d'aquesta vila, van ser convocades sota el lema «Perspectives del Baix Llobregat per a la dècada dels 80». Novament l'aportació del Centre anava encaminada, òbviament, al redreçament comarcal a través d'una reflexió general feta amb independència política i honestat intel·lectual. Les sessions van tenir lloc a la sala d'actes de l'Institut «Rubió i Ors» i foren molt concorregudes, en especial la que va tractar de l'agricultura i l'ordenació del sòl al territori, que va provocar el debat més encès de les Jornades. Amb el títol «Proposta de prioritats» el lector pot veure'n les conclusions al final d'aquest llibre.

Hem de lamentar la impossibilitat d'oferir en la seva totalitat els parlaments pronunciats en el transcurs de les Jornades i alhora significar que la ponència sobre política ocupacional no va poder celebrar-se com estava anunciada.

No ens resta sinó repetir l'aspiració que ens mou en difondre els textos que segueixen: que aquesta modesta publicació sigui una eina de treball d'utilitat per a una major comprensió de la realitat social i econòmica del Baix Llobregat.

L'AGRICULTURA I L'ORDENACIO DEL SOL A LA COMARCA DEL BAIX LLOBREGAT

Per MIQUEL DOMENECH,
de la Unió de Pagesos

Per a esbrinar amb un mínim de realisme les perspectives, és a dir, el futur, de l'agricultura al Baix Llobregat, cal en primer lloc constatar la divisió de la comarca en dues parts, en dues realitats potenciades cada dia que passa una mica més per diferències administratives i d'influència de Barcelona. Es tracta de la part situada dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i de la que genèricament hom anomena «zona nord». Justament perquè les decisions polítiques i llur aplicació es troben en la majoria dels casos en instàncies diferents i la realitat geogràfica és un xic diversa, cal tractar per separat les dues zones.

1. Zona inclosa dins l'Àrea Metropolitana de Barcelona

Centrant-me en el tema genèric de les jornades que motiva aquesta taula rodona —les perspectives de l'agricultura per als anys 80— vull començar dient que aquesta dècada es presenta crucial no ja per al desenvolupament de l'agricultura, sinó per a la seva supervivència. El Pla General Metropolità, més conegut com a Pla Comarcal, aprovat definitivament el 1976, regula el restí del territori, i en aquest l'agricultura resta relegada a aquells terrenys sobrers després d'haver ocupat el territori amb zones urbanes, industrials, grans equipaments, carreteres, etc. Es a dir, no es va tenir en compte l'agricultura com una activitat dinàmica, amb les seves pròpies exigències, se la va ignorar inclús en les seves vessants

econòmiques, socials i ambientals. Era l'època del gran creixement i tot havia de subordinar-se a aquesta inèrcia (?).

La vigència del Pla General Metropolità s'acaba a principis de la propera dècada. Per tant en teoria està destinat que les seves provisions es duguin a terme en els propers anys. Si tenim en compte que les superfícies reservades a l'agricultura ofereixen una dràstica reducció respecte les actuals i amb això es creen les condicions per a dificultar la seva supervivència en el futur, així com la contínua intrusió d'activitats alienes a l'agricultura dins aquesta mateixa zona, teòricament protegida, hem de deduir que l'aplicació durant els anys 80 de les previsions del PGM esdevé un factor de capital transcendència.

Cal a hores d'ara mirar una mica enrera i recordar com aquest Pla va ser redactat d'esquena al poble i els seus interessos; aleshores es deia que era antidemocràtic i va ser fortament contestat des de les escales obertes per la pressió popular. Però per sobre d'aquesta o aquella previsió concreta del Pla hi ha un lligam, una lògica comuna que configura un model de desenvolupament que no ha estat menys blasmat abans i ara. El cas és que la majoria dels partits abans d'arribar al poder municipal abonaven aquesta tesi i predicaven el canvi del model de creixement portat fins a l'Àrea Metropolitana, descongestionar-la per tal de millorar així la qualitat de vida dels ciutadans i reequilibrar el desenvolupament de Catalunya, però ves per on que ara podem observar com molts d'aquests mateixos polítics de la democràcia s'han convertit en els gestors i executors dels plans del franquisme.

Sóc conscient de les dificultats i la problemàtica complexa que es derivaria d'endegar ara una revisió del PGM, però cal aprofitar el moment històric que ens dona la recessió econòmica, en el qual no hi ha una pressió forta de creixement, per a plantejar-se el model metropolità i prendre aquelles mesures concretes que peça a peça i dins una coherència general contribueixin a fer possible en un futur immediat un redreçament del model de desenvolupament de l'Àrea Metropolitana. Perdre aquesta oportunitat seria imperdonable, perquè tot i que condicionats no podem tornar enrera, sí que els po-

lítics tenen ara la responsabilitat com a dipositaris de la voluntat i els anhels populars d'obrir les portes a un Àrea Metropolitana harmònica que satisfaci les necessitats de tothom.

Cal doncs plantejar-se seriosament per primera vegada el tema de l'agricultura dins l'Àrea Metropolitana contemplant les funcions que fa i les que podria fer, és a dir, definir el paper de l'agricultura en el conjunt metropolità. Com a funcions més importants es poden esmentar, resumint-les, les següents:

- En primer lloc dóna mitjans de vida a moltes famílies des de fa centenars d'anys, així com permet implantar més llocs de treball que es poden crear amb la seva intensificació i aprofitament integral.

- Pulmó natural entremig de les zones urbanes i industrials altament contaminades.

- Abastament immediat a Barcelona i rodalies de productes frescos, actuant alhora com a reguladora dels preus d'aquests productes.

- Retenció i incorporació de l'aigua de pluja i regs a l'aqüífer en aquests moments força disminuït.

- Preservació d'un patrimoni cultural i paisagístic creat i acumulat durant segles.

- Signe d'identitat de la comarca.

- Des de la perspectiva nacional de Catalunya, és una zona de gran valor estratègic alimentari com a recurs natural escàs, donades les qualitats que reuneix.

Vea ací doncs com la supervivència de l'agricultura al Baix Llobregat no és d'interès tan sols per als pagesos que hi treballen, sinó també als altres ciutadans. Una vegada més es fa evident que no pot contemplar-se aïlladament sinó dins el marc general metropolità, considerant el seu manteniment com d'interès general per a la població.

Però no hi ha agricultura sense pagesos, i perquè aquests hi siguin s'hi han de guanyar la vida, és a dir, s'han de donar les condicions per a possibilitar la viabilitat de les explotacions agrícoles. A part d'altres factors externs i d'abast més general (preus, imputs, etc.), cal fer esment d'aquells que tenen el seu fonament en la problemàtica metropolità.

El principal objectiu a assolir i que està per damunt de tots els altres és l'estabilitat del pagès a la terra mitjançant garanties que el sòl que conrea no serà afectat, es mantindrà agrícola i s'aplicarà una disciplina urbanística ferma. Després cal garantir uns serveis mínims com aigua neta per al reg amb els corresponents canals de distribució sense impediments, uns camins en condicions i una vigilància de robatori eficaç.

Per tal de possibilitar aquesta estabilitat del pagès a la terra cal a hores d'ara prendre una actuació decidida i donar resposta a tot un seguit de temes pendents, la resolució dels quals té una gran importància per al futur de l'agricultura a la nostra comarca. Vet ací els d'abast més importants:

- Pla de sanejament metropolità, que comporta la depuració de totes les aigües residuals tant urbanes com industrials produïdes a l'Àrea Metropolitana i llur utilització posterior per al reg. Així com assegurar els cabals d'aigua suficients als canals de la dreta i esquerra del Llobregat.
- Programa d'actuació urbanística. Una veritable eina per a dirigir el creixement de l'Àrea i un primer pas per a redefinir el model metropolità.
- Xarxa viària. Quines carreteres o autopistes s'han de fer i quines no fan falta.
- Grans equipament. Quins es volen fer, o quin sentit han de tenir i què fer amb el sòl dels que no són necessaris o estan mal situats.
- Aprofitament a la comarca i no fora d'ella del compost elaborat amb les escombraries de l'Àrea.
- Fiscalitat. Revisió de les contribucions territorials urbana i rústica.

Tots aquests grans temes cal contemplar-los, com ja he dit abans, des d'una perspectiva nova, global i sobretot clara. No es pot defensar una millor qualitat de vida a l'Àrea, o dir que s'ha de protegir l'agricultura, i seguir amb els mateixos criteris urbanístics que en el passat. Cal doncs una coherència, la coherència que dóna prestigi als governants.

2. Zona nord

Si a la part de la comarca integrada dins l'Àrea Metropolitana es pot parlar encara de grans superfícies dedicades a l'agricultura, en aquesta altra part això no és així. L'agricultura es troba dispersa en zones més reduïdes i repartides tant per l'estret pla que deixa el riu com per les muntanyes. Aquest tret diferencial dificulta la creació i manteniment de serveis comunitaris, però les perspectives no són pas massa tranquil·litzants per al seu futur, donat que la major part dels municipis es regeixen per plans generals municipals, és a dir, no hi ha cap criteri comú d'un municipi a l'altre, de manera que zones agrícoles plurimunicipals poden veure's escapçades o esquarterades en aplicar-se criteris diferents d'un municipi a l'altre sobre el destí d'aquell sòl que generalment coincideix amb unitats geogràfiques naturals alienes als límits municipals. No hi ha, doncs, en aquesta zona un criteri comú sobre què s'ha de fer amb l'agricultura i com tractar-la; aquest és el perill més gran de cara al futur que aquesta ha d'afrontar.

L'expansió industrial i el corresponent creixement demogràfic i d'habitatges incontrolat no ha estat tampoc absent d'aquesta part de la comarca, produint els mateixos impactes sobre l'agricultura que a l'Àrea Metropolitana, de manera que es pot parlar d'una problemàtica comuna en aquest aspecte; amb la diferència, però, que els ajuntaments de la zona nord disposen de molts menys mitjans per a resoldre amb eficàcia cada un dels problemes en no actuar mancomunadament. Aquí cal fer esment d'un fenomen o agressió, com es vulgui dir, diferenciat, que és el de les urbanitzacions situades a la muntanya per a segones residències, les quals no tan sols entren en competència per l'ús del sòl amb l'agricultura, sinó també amb els boscos, patrimoni natural relativament escàs a la comarca i justament més atacat allí on més abunda, a la part central del costat dret del riu.

Quin ha de ser el futur de la zona no pot determinar-se municipi a municipi amb fets consumats. Cal que amb un criteri racionalitzador es coordinin i contrastin els plan gene-

als que a hores d'ara s'estan redactant a gairebé tots els municipis de la zona, així com que es clarifiqui el futur del polígon Martorell-Anoia. Aquí s'està doncs, també en un moment històric.

3. Unes directrius necessàries

S'ha apuntat abans el valor estratègic tant a efectes econòmics com ambientals de l'agricultura al Baix Llobregat, i al mateix temps està ben clar que no es pot ordenar el país amb criteris localistes que l'únic que fan és crear desordre i destruir-lo peça a peça. Cal un criteri, unes directrius ordenadores que salvaguardin allò que és patrimoni col·lectiu més enllà dels límits i interessos municipals.

La Generalitat va presentar l'any passat al Parlament un Pla Director Territorial de Catalunya, un pla que també és exemple de contradiccions i ambigüitats, car mentre considera que cal descongestionar l'Àrea Metropolitana de Barcelona i repartir el creixement per tot Catalunya, califica l'agricultura del Baix Llobregat entre d'altres com a «residual» (?). Vull reproduir aquí el que diu al respecte l'enginyer tècnic agrícola i sociòleg agrari Andreu Peix Massip en un article publicat en el n.º 1 de *Quaderns Agraris*, editat per la Institució Catalana d'Estudis Agraris:

«Sols s'entén per tant aquesta denominació d'agricultura residual, que apareix en l'anexe dedicat a l'agricultura, en les Directrius, a la que es produeix al Baix Llobregat, Maresme i Camp de Tarragona per l'error d'usar els percentatges de població activa agrària. Si s'hagués usat senzillament el nombre total de pagesos a cada comarca s'hauria hagut de rebutjar aquesta concepció. Per descomptat que la millar de definició de l'agricultura a cada comarca és la del valor afegit net total, o si es vol, per medir la intensificació, el nombre de pagesos per m² de superfície conreada. Les comarques anomenades residuals són les que presentarien índex més elevats. Per descomptat a més, que aquesta denominació contradiu la voluntat de desconcentració d'aquestes àrees.»

...«A més, a Catalunya, voler definir com a residual aquesta agricultura significa un greu desconeixement geogràfic. Aquestes comarques, a recer de la Serralada litoral es troben dotades d'unes característiques agro-climàtiques específicament apropiades pels conreus de primors. El problema aquí, per tant, no és el mateix que el que es pot produir a les zones del voltant de Bilbao o de Madrid, per exemple. Aquestes comarques, a Catalunya són irreproduïbles i els seus sòls s'han de considerar com una riquesa no renovable. Una hectàrea del Maresme no equival a una hectàrea del Vallès, ni una del Baix Camp a una de la Conca de Barberà.»

Per a finir aquesta ponència vull fer un crit en defensa de l'espai agrícola a la comarca com un element indestruïble de la nostra identitat. Tots els ciutadans hem d'estar compromesos en aquesta lluita a molts nivells i des de les organitzacions i institucions més diverses. Tenim esperança en el futur, volem creure en un futur millor i lliure d'incertituds. Ara tot just comencem la dècada dels 80 i està en joc la comarca, el país, i això si es desfà no és recuperable.

L'ACTUACIO DEL SECTOR PUBLIC AL BAIX LLOBREGAT: ANALISI DE LA INVERSIO EN INFRAESTRUCTURES I EQUIPAMENTS

per HELENA CARBONELL i FONT

1. INTRODUCCIO

Qualsevol estudi d'una realitat ens porta a realitzar dos nivells d'anàlisi. El primer, el nivell «positiu», de caire objectiu, per tal de conèixer quina és la situació. El segon, el «normatiu», és a dir, la interpretació d'aquestes dades d'acord amb uns criteris i, per tant, més subjectiu.

En l'anàlisi de l'actuació del sector públic a la nostra comarca això suposaria poder respondre, en primer terme, amb dades fiables i significatives a quina ha estat i quina és la inversió dels diferents nivells de l'Administració Pública dins l'àmbit comarcal i en segon terme contrastar-ho amb quina hauria d'haver estat, quins objectius mínims hauria d'haver complert.

La limitació de la nostra anàlisi a un àmbit geogràfic tan determinat ens enfronta a un altre tipus de dificultats relacionades amb la comarcalització de les dades. A la nostra comarca inverteixen un conjunt d'institucions públiques d'àmbit diferent: l'Administració Central, la Generalitat, la Diputació, la Corporació Metropolitana, els Ajuntaments. Una anàlisi detallada implicaria, per tant, extreure de la partida d'inversions dels pressupostos dels diferents ens públics esmentats, aquelles que es localitzin a la comarca. Però a més de la dificultat de trobar el detall de les inversions a nivell comarcal en les institucions d'àmbit supracomarcal, el caràcter d'algunes de les inversions fa que resulti un xic ab-

surd o si més no criticable la seva adjudicació a un espai determinat.

Degut a aquest conjunt de limitacions esmentat, la nostra anàlisi se centrarà en la quantificació dels béns més pròpiament públics, és a dir, infraestructures i equipaments dels quals està dotada la nostra comarca, per tal de veure allà on sigui possible, quina part és satisfeta pel sector privat i quina pel sector públic; en tercer lloc, quina hauria de ser aquesta dotació d'acord amb les característiques de la comarca (població, grau d'industrialització i urbanització, etc.); i, finalment si la quantitat i, doncs, la qualitat de la inversió pública beneficia la comarca o bé en surt perjudicada, tant com espai geogràfic dotat d'un conjunt de recursos naturals, com espai on es mouen, viuen i treballen aquest mig milió i escaig d'homes i dones que es consideren baixllobregatins.

2. INFRAESTRUCTURES

2.1. Urbanització

Ens referirem en aquest apartat a aquell tipus de serveis mínims que haurien d'acompanyar la construcció de vivendes així com la instal·lació d'indústries en un espai determinat.

Com es desprèn del quadre 1, que compara la situació a la nostra comarca amb la resta de comarques que confronten amb el Barcelonès i que han seguit un procés de creixement similar, i amb la mitja catalana, el Baix Llobregat registra els majors dèficits en quatre dels cinc índexs assenyalats. Quant a la superfície pavimentada, és major el percentatge sobre la superfície total que al Vallès Oriental, però inferior a la mitja catalana així com a la resta de comarques (Maresme i Vallès Occidental). Quant a la resta d'indicadors «guanya» sempre el Baix Llobregat. Sols el 63 % de les vies públiques estan il·luminades, hi ha un 9 % de vivendes sense llum i un 11 % de vivendes sense aigua corrent i el dèficit de clavegueram es situa entorn al 50 %.

QUADRE 1 — *Index d'urbanització (%)*

	Baix Llobregat	Maresme	Vallès Occidental	Vallès Oriental	Catalunya
Sup. pavimentada	51,92	58,28	54,71	44,99	54,49
Vies públiques il·luminades	63,24	93,79	76,29	75,01	84,98
Vivendes amb llum	91,24	97,25	98,88	96,57	97,97
Vivendes amb aigua corrent	88,85	91,87	93,85	89,71	93,—
Dèficit de clavegueres	51,15	25,70	34,72	35,42	24,86

FONT: C.I.D.C. «Fitxer estadístic dels municipis de Catalunya», Barcelona, 1979.

Les xifres es refereixen a 1975; segurament a hores d'ara la situació és força millor. Però no oblidem la seva significació. Delaten clarament una insuficient actuació dels organismes encarregats de cobrir aquest tipus de serveis. I encara que en molt casos serien obres a realitzar per les empreses privades constructores dels polígons industrials i de vivendes, el sector públic les hauria d'haver garantit actuant en substitució de la iniciativa privada, doncs es tracta de necessitats socials de caràcter bàsic on l'actuació del sector públic ha de ser obligada.

2.2. Oferta de sòl industrial. Polígons industrials

Donada la importància de la instal·lació d'indústries com a base pel desenvolupament econòmic de la comarca, farem referència en aquest apartat a l'oferta de sòl industrial existent i a les condicions en què aquest es presenta. També analitzarem quin ha estat el paper del sector públic quant a promotor de polígons industrials.

Posat que l'oferta de sòl industrial ve donada pel planejament urbanístic i per la corresponent zonificació que aquest suposa, les dades que presentem en molts casos no es refereixen a la totalitat de la comarca sinó que distingim entre la part afectada pel Pla General Metropolità (municipis que pertanyen a la C.M.B.) i la no afectada.

L'any 1974 el 51,27 % del sòl industrial de la comarca estava vacant, representant el 10 % del sòl lliure català, mentre que l'ocupat representava el 20,08 %. En conjunt, la comarca disposava de 2.960,63 Ha de sòl industrial.

L'any 1978 i referint-nos sols a la part de la comarca no inclosa al Pla General Metropolità, el total del sòl industrial lliure és del 60 % de les zones industrials amb Pla Parcial aprovat, el 70 % de les assenyalades en el Pla General i el 61 % de les zones industrials sense planejament. En conjunt són 948,1 Ha de sòl lliure enfront de 552,64 Ha de sòl ocupat. Podem parlar, per tant, d'un excés d'oferta de sòl industrial en aquesta part de la comarca.

Per la resta de la comarca, però, la situació no és tan optimista, doncs encara que disposen d'una gran quantitat de sòl qualificat com a industrial aquest es troba en la seva major part ocupat.

Ara bé, l'existència de sòl no és per si mateixa gaire significativa. Caldrà veure en quines condicions d'urbanització es presenta: tamany de les parcel·les adequat per a la instal·lació de la petita i mitjana indústria, instal·lacions de llum, gas i aigua, grau d'accessibilitat des dels diferents medis de comunicació (carretera, tren), etc. I, a un altre nivell, quines des economies suposa pel medi ambient que envolta les zones industrials, per exemple quant a la restricció agrícola.

Pel que fa a la participació del sector públic en el desenvolupament industrial l'informe URBINCA ens aporta dades concretes sobre quins han estat els promotors dels polígons industrials a la comarca.

QUADRE 2 — Promotors dels polígons industrials (Ha)

	PRIVAT		PUBLIC		TOTAL
	Empresa específica	D'altres	Ajuntaments	Estat	
Baix Llob.	—	1.780,31	1.116,49	83,75	2.960,56
Regió I	335,52	6.255,95	3.264,—	1.911,36	11.766,83
Catalunya	1.870,07	8.040,42	7.924,44	2.993,98	20.828,90

Sols el 2,83 % del total de la superfície dels polígons ha estat promoguda per l'Estat, mentre que el 59,46 % ho ha estat pel sector privat i un 37,71 % pels Ajuntaments. Respecte a aquest últim percentatge el mateix informe assenyala que en la majoria dels casos es tracta d'actuacions municipals sobre propietats de particulars.

Tenint en compte els percentatges de participació de l'Estat a Catalunya (14,37 %) i la resta de les comarques de la regió I (16,24 %) podem considerar una deficitària actuació pública en aquest camp. També és força significatiu el fet que no hi hagi cap empresa privada específica promotora de polígons. L'escassa promoció pública i la nul·la promoció per part d'empreses específiques porta com a conseqüència que la major part dels polígons de la nostra comarca es veuen afectats per una manca de gestió professionalitzada.

2.3. Infraestructures de transport

En aquest tipus d'infraestructures és a on es fa més evident la dificultat de comarcalització a què al·ludim a la introducció. I aquesta dificultat no es mou en el terreny de conèixer quantitativament la inversió del sector públic en carreteres, autopistes, ferrocarrils, etc., sinó a un nivell més normatiu. Són inversions perfectament imputables territorialment a la comarca, però els habitants de la comarca no en són els únics beneficiats, i, anant més enllà, inclús podríem

posar en dubte si aquestes inversions suposen estrictament un benefici o un perjudici pel territori que les rep.

El que és evident és que donada la situació geogràfica de la comarca com a vall d'accés a la gran ciutat, la xarxa de comunicacions té una orientació clarament centrípeta. Les inversions de major vàlua són les que han vingut a reforçar aquesta orientació i, per tant, les comunicacions intermunicipals són les que han rebut menys atenció. Les conseqüències són que és molt més fàcil, més ràpid des de molts municipis de la comarca arribar-se a Barcelona que a un altre poble de la comarca. I això tant a nivell del transport privat per carretera com pel transport públic (línies d'autobusos, tren).

Les realitzacions dels projectes d'ampliació de l'aeroport d'El Prat i del Port de Barcelona cap al Llobregat també suposaran quantitativament augments de la inversió pública a la comarca que no redundaran sinó molt indirectament en un millorament per a la comarca i que suposaran si més no alguns perjudicis tant al medi com als seus habitants.

3. EQUIPAMENTS

3.1. Equipaments escolars

Un 57 % dels alumnes matriculats el curs 78/79 a Preescolar i EGB ho feren a centres estatals. Aquest percentatge és major que el total català pel mateix curs (45,80 %). A més el percentatge ha augmentat des del curs 75/76, on els alumnes matriculats a centres estatals eren el 53,16 % del total de la comarca.

El percentatge d'alumnes matriculats a centres estatals era major en el curs 78/79 a EGB (60,60 % del total) que a Preescolar (40,04 %).

La taxa d'escolarització (nombre d'alumnes/1.000 habitants) també ha augmentat entre els dos cursos citats:

Curs 75/76: 186 alumnes/1.000 habitants

Curs 78/79: 198,9 alumnes/1.000 habitants

superant en el darrer curs l'estàndar mínim desitjable (188 alumnes/1.000 habitants).

Així, doncs, en conjunt la nostra comarca presenta superàvit quant a la dotació de places escolars de preescolar-EGB.

Però si sols ens referim a l'ensenyament Preescolar, les xifres no són tan optimistes.

Estàndar: 48,75 alumnes/1.000 habitants

Curs 75/76: 28,20 alumnes/1.000 habitants

Curs 78/79: 37,10 alumnes/1.000 habitants

Encara que ha millorat, la taxa d'escolarització es mou a uns nivells inferiors als mínims acceptables.

Les places a crear per assolir l'estàndar haurien d'haver estat 5.789, que suposa un dèficit del 24 % de les places necessàries.

Quant a BUP i COU, el percentatge d'alumnes matriculats a centres estatals el curs 78/79 (71 %) és molt major que el català (53 %) i que el de l'ensenyament primari, contrastant amb la regla general segons la qual les comarques que tenen ciutats grans tenen menor percentatge de participació estatal. Aquest fet està relacionat probablement amb el nivell socio-econòmic de la població resident a aquestes ciutats.

L'estàndar mínim acceptable de taxa d'escolarització és d'uns 30-35 alumnes/1.000 habitants. El Baix Llobregat es situa molt per sota d'aquest:

Curs 75/76: 14,15 alumnes/1.000 habitants

Curs 78/79: 17,49 alumnes/1.000 habitants

I també per sota de la mitja catalana pels mateixos anys: 24,39 % i 20,34 % respectivament.

Segons l'estàndar abans citat això suposa que seria necessària la creació de 6.266 ó 8.770 places (segons sigui 30 ó 35 alumnes/1.000 habitants), que suposa un dèficit del 42 al 50 % de les places necessàries.

En aquest nivell la nostra comarca presenta no sols un dèficit absolut gran sinó que també és elevat el dèficit relatiu.

Quant a F.P. també ens trobem amb un percentatge major

de places estatals (56 %) que a Catalunya (52 %) pel curs 78/79.

El percentatge de places estatals és menor, però, que a BUP i COU.

Acceptant l'estàndar de 15 alumnes/1.000 habitants la taxa d'escolarització en aquest nivell és bastant acceptable (14,4 alumnes/1.000 habitants) i supera la catalana (13,13) i la del Barcelonès sense Barcelona (9,8) pel mateix nivell. Això ens permet parlar d'un dèficit absolut de 278 places, és a dir, del 3,7 % de les necessàries.

Si elevem l'estàndar a 18 alumnes/1.000 habitants, el dèficit absolut es situa entorn del 20 % de les places necessàries.

A manera de conclusió podem dir que la participació del sector públic ha estat superior en tots els nivells a la mitjana catalana i especialment a BUP i COU.

Això no obstant, aquesta actuació no ha estat suficient exceptuant EGB, constatant-se dèficits en tots els altres nivells i especialment significatius precisament allà on la iniciativa pública ha estat més gran.

Cal tenir en compte, però, que degut que els estàndars no ponderen la diferent estructura demogràfica i donada la participació major de la població més jove dins la piràmide d'edats de la nostra comarca, s'haurà de prendre com a més significativa la xifra superior i, per tant, el dèficit més alt.

3.2. Equipaments esportius

En aquest apartat la situació deficitària la indica el fet que la participació de la comarca en el conjunt català respecte al nombre d'equipaments (7,34 %) és inferior a la participació demogràfica (8,20 %).

Quant al grau de privatització i per tant el nivell d'accessibilitat per part de la població d'aquests equipaments, no hem aconseguit de tenir dades. No sabem per tant de quina manera i en quina quantitat el sector públic ha cobert els llocs buits que deixava sense satisfer la iniciativa privada.

3.3. Equipaments culturals

D'entre les comarques de la regió I, la nostra ocupa el darrer lloc quant a dotació de museus i el penúltim quant a teatres, biblioteques i nombre de volums, tot en termes de nombre per 1.000 habitants.

Utilitzant l'estàndar mínim acceptat internacionalment de 0,1 biblioteques/1.000 habitants, al Baix Llobregat (0,036 biblioteques/1.000 habitants l'any 1975) resultaria un dèficit del 63 %. I si el nombre de volums aconsellable fos de 2 a 3 per habitant, a la nostra comarca (153 volums/1.000 habitants) el dèficit assoliria el 92,35 %.

Encara que les estimacions del dèficit ja donen xifres prou elevades en el cas de les biblioteques i nombre de volums d'aquestes, caldrà valorar, a més, tal com dèiem en parlar dels equipaments esportius, el grau de privatització, així com altres condicions més qualitatives.

3.4. Equipaments sanitaris

Descomptant els llits psiquiàtrics (Hospitals psiquiàtrics de Sant Boi i Martorell), l'índex és de 0,6 llits/1.000 habitants, xifra només equiparable dins Catalunya a les comarques de la Ribera d'Ebre i Baix Penedès.

Quant a la propietat dels centres hospitalaris, segons l'informe del Departament de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya, tots els centres són de propietat privada, mentre que tant al Barcelonès com a Catalunya, un 53,88 % i un 40,62 % respectivament són propietat pública.

La proposta del Mapa Sanitari de Catalunya divideix la comarca en dues àrees. La part alta (Esparreguera, Olesa fins Martorell) queda inclosa dins l'àrea 5. Proposa ampliar l'hospital general de Martorell a 180 llits així com dotar la resta de municipis de Centres de salut o bé Consultoris.

La part baixa de la comarca junt amb L'Hospitalet, Esplugues i Sant Just Desvern constitueixen l'àrea 9 que disposaria d'un hospital de nivell 3 situat a L'Hospitalet. Es pro-

posa la creació o ampliació d'hospitals de nivell 2 a Sant Feliu, Cornellà, Sant Boi, El Prat i Viladecans en un total de 1.800 llits, així com Centres de Salut als municipis més petits.

La quantia d'hospitals, centres de salut i consultoris que proposa el Mapa Sanitari de Catalunya és suficient per adonar-nos del déficit d'equipament sanitari que patim.

BIBLIOGRAFIA

- C.I.D.C. — «Fitxer estadístic dels municipis de Catalunya». Barcelona, 1979.
C.I.D.C. — «Banc d'Estadístiques municipals de Catalunya». Barcelona, 1980.
Generalitat de Catalunya. — «La Sanitat a Catalunya». Barcelona, 1980.
URBINCA. — «Localización de áreas industriales en Catalunya. Un estudio de la oferta del territorio». Barcelona, 1978.

EL BAIX LLOBREGAT: PROCES DE CREIXEMENT I ACTUACIO MUNICIPAL

per GABRIEL CORTES, RICARD FRIGOLA,
MARTI PARELLADA
(Centre d'Estudis de Planificació)

El fort creixement de l'economia catalana, que s'inicia amb el Pla d'Estabilització i va perdent força amb la crisi dels anys setantes, s'articula entorn de dues característiques fonamentals: elevada concentració espacial i industrialització. En el primer cas, la concentració al voltant de Barcelona ve induïda per la necessitat d'economies d'aglomeració. Ara bé, la creació del hinterland barceloní, del qual el Baix Llobregat és comarca característica, es nodreix de fortes onades d'immigració i, en conseqüència, provoca un procés d'urbanització accelerat difícil de dirigir des dels respectius municipis. Per altra banda, el caràcter industrial d'aquest creixement planteja tota una problemàtica de medi ambient i de gestió de sòl.

El Baix Llobregat està perfectament identificat amb les qüestions actuals de la Regió I. Per una banda, el procés industrialitzador canvia l'estructura tradicional de la indústria comarcal (tèxtil), tot concentrant-la en els sectors capdavanters de l'economia catalana actual: química, alimentació, arts gràfiques, sense oblidar el metall i el tèxtil. La crisi industrial incideix sobre aquests sectors d'una manera especial donada la intensitat en mà d'obra de les empreses de la comarca i amb el que això suposa de generació d'atur. El Baix Llobregat és la segona comarca amb més aturats de Catalunya, després del Vallès Occidental, i assoleix una taxa d'atur

per damunt del 22 % (1). En segon lloc, el procés urbanitzador, molt correlacionat amb el creixement de la comarca, és intens sobretot des de 1960. Així, l'augment de la població és absorbit pels municipis del Baix amb greus dèficits de vivenda i d'infraestructura. Un element addicional és la tipologia residencial de pobles com Molins de Rei, El Prat o Sant Joan Despí, els quals a més de la component industrial admeten elevats volums de mà d'obra d'empreses d'altres centres veïns.

En definitiva, la relació creixement-industrialització-urbanització té com a primera conseqüència la pèrdua del control de la dinàmica dels municipis del Baix Llobregat i la generació d'importants dèficits col·lectius. Enfront d'aquesta situació s'ha d'establir una Política Econòmica Municipal que, definint unes prioritats i uns instruments, tendeixi en la mesura d'allò possible cap a la superació d'aquelles contradiccions.

Els dos objectius fonamentals de la nova actuació urbanística han d'ésser la millora de les condicions de vida dels ciutadans i el manteniment de l'eficiència productiva. En aquest sentit, els plans generals d'ordenació urbana componen el marc general d'aquesta acció municipal, sempre sense oblidar les possibilitats d'actuació a nivell supramunicipal, que en el cas del Baix Llobregat s'emmarcarien dins de l'àmbit de l'Entitat Municipal Metropolitana de Barcelona. Paral·lelament s'han d'establir unes prioritats clares dirigides fonamentalment cap a la integració urbana, la descongestió i desconcentració, la creació d'espais col·lectius, la dotació d'equipaments, la protecció del medi natural, del patrimoni cultural i, especialment rellevant pel cas del Baix Llobregat, dels espais agrícoles.

A nivell municipal, la política d'actuació urbanística s'articula amb les diferents regidories, les quals es mouen dins un marc que prèviament s'ha fixat. Es en aquest punt quan

(1) Generalitat de Catalunya; **Full Mensual d'Ocupació**, Agost, 1982.

la necessitat de recursos dona rellevància a les qüestions de la hisenda municipal.

El primer aspecte destacable és la tradicional rigidesa dels ingressos dels municipis espanyols, fet que es dedueix per una banda per la baixa proporció que les hisendes locals representen en el total del sector públic i en segon lloc per la inexistència d'un marc legislatiu definit per a les finances municipals. Així, els Ajuntaments espanyols estan clarament marginats pel que fa a la seva participació en la despesa pública: només un 7 % davant el 17 % de França o el 41 % d'Anglaterra.

La no definició d'un marc legislatiu que defineixi la capacitat i les possibilitats municipals és una qüestió no resolta encara. No obstant, l'exigència de dinamitzar les hisendes dels nous consistoris democràtics produeix entre 1979 i 1981 una sèrie de mesures provisionals que permeten trencar, encara que parcialment, el bloqueig anterior a 1979.

A aquesta problemàtica general, el Baix Llobregat hi afegeix la que es correspon amb les característiques del seu creixement (1). En aquest sentit, l'augment de les necessitats col·lectives és superior per a la comarca que pel conjunt català. Contràriament, la desigualtat respecte a les demés comarques catalanes pel cantó dels ingressos s'accentua en els darrers quatre anys. Un indicador d'aquest problema és la menor taxa d'increment dels ingressos per càpita a la comarca que a Catalunya. En conseqüència, la dotació i compliment de serveis socials des de l'Ajuntament demana l'obtenció de recursos, requeriment que s'assolirà des d'un reforç a la imposició municipal i a les taxes, amb el que això suposa d'augment de la pressió fiscal, que no obstant es manté entorn de la mitjana catalana. Ara bé, la definició pels municipis del Baix Llobregat d'una política d'objectius socials no permet d'extreure els recursos financers bàsicament des dels ingressos propis. Prova d'això és la importància creixent de les transferències de l'Estat com a assortidores de dispo-

(1) En aquest sentit vegeu el número monogràfic del Baix Llobregat: Diputació de Barcelona; **Arrel**, n.º 2. Gener-Abril, 1982.

nibilitats als Ajuntaments. En el període 1978-1981 passen a representar d'un 19 % a un 31 % dels ingressos corrents comarcals.

Relacionat amb les superiors recaptacions, també la despesa corrent augmenta. Ara bé, la gran demanda social que es produeix a la comarca (procés urbanitzador, necessitat d'infraestructura, transport, etc.) fa que les actuacions municipals requereixin cada cop més dels recursos de l'endeutament. En aquesta línia, la puja de deu punts percentuals en la participació de la càrrega financera de 1978 (4 %) a 1982 (14 %) és conseqüència clara d'aquesta política.

Un tercer aspecte important és la millora de gestió, tant financera com tributària, dels Ajuntaments democràtics. Així, es redueixen les resultes en relació amb els totals liquidats. A més, els nous Ajuntaments tendeixen en general a pagar més i més ràpidament.

Pel que fa a la inversió, la homogeneïtzació dins d'un sol pressupost (d'inversió) facilita els processos tant d'obtenció de recursos com de realització i comptabilització de despeses. L'esforç inversor al Baix Llobregat, des de 1980 fonamentalment, s'especifica en dos elements: augment dels volums invertits i política d'endeutament. En el primer aspecte, la inversió per habitant a la comarca és de 8.900 pessetes a 1982, xifra notablement superior als nivells assolits fins a 1978. El destí d'aquests recursos depèn molt de les exigències de cada municipi, per bé que es poden generalitzar en quatre grans línies: creació de condicions urbanístiques (pavimentació, il·luminació, abastament d'aigües, xarxa de clavegueres), política de sòl (adquisició de terrenys), promoció de polígons industrials i dotació d'equipaments (esportius-poliesportius, piscines, sanitaris i assistencials-dispensaris, casals per a vells, educatius).

El finançament d'aquestes inversions ha variat en els darrers anys donada la insuficiència, que ja s'ha palesat, dels ingressos corrents. Així, l'estalvi del pressupost ordinari es va reduint, tot convertint-se l'endeutament en la font principal de la inversió. El recurs al crèdit ha augmentat sobretot als exercicis de 1981 i 1982; sobre una mostra de 7 municipis

que representen el 27 % de la població comarcal, s'observa que el 56,6 % dels pressupostos d'inversions per a 1981 es finança mitjançant préstecs. Un aspecte interessant és la tendència d'aquest endeutament cap a la diversificació de les fonts de crèdit. L'hegemonia tradicional del Banco de Crédito Local ha deixat pas a les caixes d'estalvis i en concret a l'aplicació del conveni Generalitat de Catalunya-Caixes d'Estalvi que ha satisfet en bona part les necessitats creditícies dels municipis del Baix Llobregat. Aquest fet és conseqüència de la dificultat per a l'obtenció dels crèdits més barats del Banco de Crédito Local, raó per la qual les caixes adquireixen aquesta nova rellevància. Paral·lelament s'assenyala una major utilització en els darrers anys de les contribucions especials, donada l'adequació de la taxa al seu destí final.

El següent quadre complementa l'anàlisi de la inversió:

Finançament	Baix Llobregat 1981 Mostra de 7 municipis (1)	Estat espanyol (mitjanes 1970-74) Total inversió pressupostada
Contribucions especials	28,6	18,9
Aportació del Pressupost ordinari	6,7	35,4
Subvencions	8,1	7,6
Endeutament	56,6	27,4
Altres	—	10,7
Total	100	100

(1) Aquests municipis són: Castelldefels, Esparreguera, Martorell, Molins de Rei, St. Joan Despí, Torrelles i Viladecans.

Font: Elaboració pròpia en base a informació directa dels municipis i «Anuario Estadístico de las Corporaciones Locales» I.E.A.L.

De la comparació amb l'estructura del finançament de la inversió en el conjunt de municipis de l'Estat pel període

1970-74, es pot remarcar que en el cas del Baix Llobregat l'endeutament hi té un pes molt superior mentre que el pes de l'estalvi municipal és notablement inferior. Malgrat no poder disposar de dades més recents pel conjunt de municipis de l'Estat, és raonable suposar que l'estructura de finançament de les inversions seria bastant semblant a la del Baix Llobregat, donat que el creixement més accelerat de les despeses corrents, en relació als ingressos ordinaris, ha estat un fenomen bastant generalitzat als darrers anys.

Les perspectives per a les qüestions de la hisenda i la inversió municipal al Baix Llobregat s'han de veure des de dues òptiques: l'evolució general del paper del sector públic local a Espanya i les previsions específiques per a la comarca. L'evidència del protagonisme marginal de les corporacions locals i dels desavantatges que això provoca sembla que està obrint noves visions en el camí d'establir una descentralització més eficaç de la hisenda pública. El primer pas serà l'establiment d'un marc legislatiu que cedeixi recursos i competències als Ajuntaments. Aquest propòsit, però, s'ha d'articular amb la millora de les possibilitats recaptatòries (impostos i taxes) que complementin una paral·lela potenciació de les transferències de l'Estat. L'objectiu d'aquesta complementarietat serà la superació de la dependència financera de l'Estat.

En el cas concret del Baix Llobregat, la desacceleració del procés migratori en les darreries dels anys setantes permet superar lentament l'estancament dels ingressos, alhora que rallentitza la creació de necessitats col·lectives municipals. A partir d'aquí es defineix un horitzó menys conflictiu per a l'acció dels Ajuntaments.

En definitiva, la racionalització de la gestió dels municipis i de les seves finances respectives i l'eixamplament del marge inversor a partir de la potenciació dels ingressos corrents són dos objectius per a la consolidació del sector públic municipal del Baix Llobregat.

EL BAIX LLOBREGAT COM A POSSIBLE SEU D'ESTUDIS UNIVERSITARIS

per RAMON TORRENT
Vice-rector de la Universitat Central
de Barcelona

Aquestes reflexions són una actualització de la ponència presentada en les Segones Jornades d'Estudis sobre el Baix Llobregat.

1. Objectius i actuacions concretes de la Universitat de Barcelona

1.1. El dia 10 de juliol de 1979, la Junta de Govern de la Universitat de Barcelona prengué l'acord de considerar el municipi de Sant Boi com a zona promptària d'expansió universitària.

1.2. El Rectorat, en presentar a la Junta de Govern aquesta proposta d'acord, apuntava sobretot a un objectiu a mig i llarg termini. Intentava de superar l'immediatisme de les actuacions i decisions universitàries i d'acabar amb tota una llarga tradició d'improvització i manca de previsions.

On es manifesten de manera més palesa aquesta improvització i manca de previsions és en la creació de nous centres fora de les ciutats que tradicionalment havien estat seu d'estudis universitaris. En el cas de Catalunya, i concretament de la Universitat de Barcelona, els centres situats fora de Barcelona —a Tarragona i a Lleida— havien aparegut literalment com bolets, de formes rocambolesques (com, per exemple, la creació de les Delegacions de Medicina a Lleida i Tarragona, decidida en el mateix moment del començament de curs en una conversa telefònica entre l'aleshores Rector de la Universitat i les autoritats ministerials) i en unes condicions absolutament miserables.

El Rectorat intentà de posar ordre en aquesta situació. En primer lloc clarificant la situació d'aquests centres i, en segon lloc, procurant de dotar-los d'unes instal·lacions i infraestructura suficients. Després d'aconseguir que, sobre la base de l'esforç que les Corporacions Locals feren en tots els casos en l'adquisició d'edificis, les corresponents inversions figuresin en el Pla d'Inversions de la Universitat acordat amb les autoritats ministerials, era qüestió de sentar els fonaments per tal que en el futur no es tornessin a generar les situacions del passat.

Atès que ja s'estava en camí de consolidar els Centres de Tarragona i Lleida i que els centres de Girona eren competència de la Universitat Autònoma, semblava prioritari de centrar l'atenció en el futur de l'expansió universitària en el territori nomenat de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. I això per tres raons: primer, perquè sense entrar en massa estudis d'ordenació del territori, no semblava incorrecte d'adoptar el criteri que, fora del dit territori, la creació de Centres s'havia de decantar cap a les comarques de Tarragona i Lleida; segon, perquè també semblava coherent que (un cop situats a Pedralbes els Centres experimentals que encara estaven instal·lats al vell edifici Central de la Plaça Universitat - Biològiques i Geològiques) es podia considerar saturada la zona de Pedralbes; tercer, perquè l'escassetat de terrenys dins de l'Àrea exigia que, almenys, les previsions urbanístiques per a la instal·lació de centres universitaris es fessin amb urgència, sota perill que, en el futur, quan les necessitats fossin imperioses i urgents, ja no es trobessin terrenys disponibles.

Amb aquest objectiu, la Universitat, per una banda, avançava en la recuperació d'unes 10 Ha de terreny en la zona de Montgat-Masnou, patrimoni de la Fundació Montcelimar, gestions que estan a punt de concloure satisfactòriament gràcies a la generositat de la filla del fundador, Sr. Cusi. Per l'altra banda, calia fer les gestions per a possibilitar una futura expansió universitària en el Baix Llobregat. En aquest cas, ultra les raons esmentades, feia especial il·lusió al Rectorat intentar de contribuir a que, en un futur, ni que fos llunyà,

la Universitat sortís, pel que fa a localització dels centres, de les zones centrals o altes de Barcelona-ciutat, per a arrelar-se en una de les zones amb més densitat de població treballadora de Catalunya.

1.3. En execució de l'acord de la Junta de Govern, el Rectorat inicià les corresponents gestions. L'Ajuntament de Sant Boi acollí de manera extraordinàriament generosa la iniciativa de la Universitat i dedicà temps i esforç a cercar els millors terrenys qualificats com a equipament per a destinar-los a zona d'expansió universitària. Col·laborà també en la solució de la qüestió la Corporació Metropolitana de Barcelona. Prendre la decisió fou difícil. S'havia de conjugar la voluntat de trobar terrenys per a la futura expansió universitària amb les altres necessitats i prioritats existents a les quals s'ha d'orientar l'endegament del territori. L'Ajuntament de Sant Boi, sobretot, conjugava la seva voluntat d'afavorir aquella expansió universitària amb la defensa dels equipsaments de caràcter local i la defensa del patrimoni agrícola del municipi. Finalment s'arribà a la decisió de qualificar com a terrenys d'expansió universitària els situats al costat de la Colònia Güell.

En aquests moments, la Corporació Metropolitana està redactant, a iniciativa de la Universitat, el corresponent Pla d'ordenació. Per altra banda, la Universitat segueix tenint incloses en el seu Pla d'Inversions les previsions econòmiques que permetin, en el seu moment, l'adquisició o expropiació dels terrenys.

2. Les possibilitats concretes d'instal·lació de nous centres al Baix Llobregat

2.1. L'objectiu de la Universitat de Barcelona, de la Junta de Govern i, específicament, del Rectorat, és clar, com acabem de veure. És també un objectiu orientat al mig i llarg termini, com acabo de dir. És una contribució a l'objectiu de reconstrucció nacional de Catalunya i de reordenació i revitalització de totes les seves comarques, objectiu del qual tant

se'n parlava fa uns anys i que de vegades sembla ara oblidat.

Però que aquesta iniciativa de la Universitat tiri definitivament endavant no depèn exclusivament de la pròpia Universitat. El Rectorat, que ha defensat tan vigorosament com ha pogut el principi de l'autonomia universitària, té també ben clars els límits de l'autonomia. La Universitat és una institució pública, finançada pel conjunt dels ciutadans, per a satisfer unes necessitats socials que el conjunt de la societat ha de definir. En un règim democràtic, això vol dir que, bé que la Universitat hagi d'ésser autònoma en el seu funcionament intern, correspon a la societat i als seus poders públics la definició del model d'Universitat, dels seus objectius i del seu contingut. En concret, i en relació al tema concret que tractem, això vol dir que no correspon a la Universitat sinó a la societat i als seus poders públics de decidir si vol una Universitat que s'expansioni territorialment i, si ho vol, de decidir sobre la localització d'aquesta expansió. O, dit d'una altra manera, això vol dir que, bé que el funcionament d'un centre ja creat és responsabilitat de la pròpia Universitat, la creació de centres és competència dels poders públics titulars de les Universitats i, en darrer extrem, del conjunt de la societat.

2.2. En aquests moments, la qüestió de la creació de nous centres, pel conjunt d'Espanya, està en un estat de confusió i de desordre totals. No seria exagerat de dir que, de tots els errors en política universitària dels successius governs d'UCD, un dels més greus és la total manca de criteri amb què s'ha abordat aquesta qüestió. El caos és total. S'han creat no ja Centres concrets sinó Universitats senceres, a cop de Llei votada en les Corts sense la més mínima previsió de tipus econòmic. Hi ha Centres que solament existeixen sobre el paper i, en tot cas, en el registre de l'oficina d'expedició de títols, però que no tenen ni locals propis, ni professorat propi, ni personal administratiu propi. Moltes vegades, les promeses de creació de nous centres han derivat, no ja de relacions de clientelisme polític sinó, simplement, de la inspiració d'algun ministre en pronunciar un discurs de campanya electoral. No hi ha dubte que les frustracions socials

que pot produir aquest caos, poden ésser immenses. Però, en tot cas, és un tema que s'ha d'exposar amb tot realisme i amb tota cruïsa, perquè encara no augmenti el grau de frustració.

De la mateixa manera i amb la mateixa claredat, cal dir que aquest caos es molt menor a Catalunya que a la resta d'Espanya. Pel que fa a la Universitat de Barcelona, es pot dir que, en aquests moments, i amb l'empenta que s'ha aconseguit de donar al Pla d'Inversions (amb la col·laboració, també cal dir-ho, de les autoritats universitàries), les condicions d'infraestructura i funcionament de les diferents Facultats i Escoles, està atenyent un grau general de considerable normalitat.

En tot cas, aquestes consideracions eren indispensables per tal d'entendre per què, des del Rectorat de la Universitat, mentre que no hi ha dificultat a parlar dels criteris sobre l'expansió universitària al Baix Llobregat, s'està gairebé impossibilitat de donar precisions sobre els Centres que s'hi poden instal·lar. La Universitat de Barcelona pot fer el que està fent amb el major entusiasme; pot, fins i tot, adquirir o expropiar terrenys amb càrrec al seu propi pressupost; però en els terrenys que la pròpia Universitat adquireixi s'hi faran els Centres que la societat i els poders públics decideixin, no els Centres que la Universitat decideixi, perquè la Universitat per ella mateixa, no ho pot decidir ni políticament, ni jurídica, ni econòmicament.

2.3. Aquesta darrera afirmació s'ha de matisar en un sol supòsit. Si la Universitat té un Centre ja creat que no està dotat (per les raons que s'han indicat abans) d'instal·lacions pròpies i té possibilitats d'inversió suficients (de fons propis o dels fons del Ministeri adreçats a la inversió en Universitats), sí que, de fet —si no de dret—, la Universitat pot decidir on localitzar aquestes instal·lacions. Pot ésser que, dins de poc aquesta situació es doni per a l'Escola d'Estomatologia de la nostra Universitat (com el passat recent estigué a punt de donar-se per a una Escola de Formació del Professorat d'E.G.B.); també es cert que aquesta situació es dona pel que fa a Centres de les altres dues Universitats catalanes.

3. Política universitària i expansió de la Universitat al Baix Llobregat

3.1. Les reflexions anteriors, a part del que contenien d'informació, van en bona mesura adreçades en un sentit: a orientar les actuacions de totes aquelles persones i institucions que, com els qui ara estem en el Rectorat de la Universitat de Barcelona, volen fer realitat l'expansió universitària al Baix Llobregat. Perquè el que he volgut aclarir és que, en aquests moments, l'interlocutor de totes aquestes persones i institucions no és la Universitat de Barcelona (que, com he intentat d'exposar, està fent el que està a les seves mans de fer), sinó la pròpia societat, i, sobretot i concretament, els poders públics, els polítics, els governs (central i autònom) i els Parlaments (central i autònom).

En aquesta direcció, el primer que cal és desfer dues concepcions de la política universitària massa esteses, a nivell social i, sobretot, entre molts sectors polítics.

3.2. La primera concepció a desfer és una concepció estreta, migrada, restrictiva, fins esquifida, de la Universitat. És la concepció dels qui s'han arribat a creure que bona part dels mals de fons de la Universitat deriven de la massificació, que «hi ha massa estudiants». És la concepció dels qui pretenen que el nombre d'estudiants s'ha de restringir en funció d'unes necessitats de professionals, mai ben definides, o definides en últim extrem segons les necessitats de la reproducció del capitalisme (i d'un capitalisme endarrerit i basat en la mà d'obra barata com el nostre).

Enfront d'aquesta concepció que considera que la despesa pública en educació és un cost que la societat ha de patir i que, per tant, s'ha de minimitzar, s'ha d'alçar la idea que l'educació en tots els seus nivells (incloent l'universitari) és un bé col·lectiu que s'ha de potenciar més i més i que s'ha d'obrir a capes cada cop més àmplies de la societat. Enfront dels que no veuen en l'educació més que un aspecte del procés de reproducció de la força de treball, s'ha d'aixecar la concepció de l'educació com a dret de tots els ciutadans,

l'exercici del qual és requerit per la seva formació, promoció i dignificació.

En definitiva, del que es tracta és de fer veure, a totes les forces socials i, sobretot, a totes les forces polítiques, que el dret a l'estudi és un dret reconegut per la Constitució, i que, si la nostra estructura econòmica no ofereix treball a tots els llicenciats universitaris, la solució no és de restringir el nombre d'estudiants universitaris sinó de canviar aquesta estructura econòmica. Entre d'altres coses, perquè els qui no són llicenciats universitaris tampoc no troben treball.

Aquesta reflexió política no és un afegit en aquest escrit. Pensem que la premissa «que tenim ja ara massa o prou universitaris» porta directament a la conclusió «que de cap manera s'han de crear nous centres», al Baix Llobregat o arreu.

3.3. La segona concepció a desfer, lligada a l'anterior, és una concepció monolítica i poc diversificada dels estudis superiors, vistos, a més a més, amb l'única funció de formació de professionals. Aquesta concepció s'ha de criticar en diversos aspectes fonamentals.

Per a començar (i per això acabo de dir que aquesta concepció s'imbrica amb la discutida en l'apartat anterior), és un greu error tractar el tema universitari exclusivament sota l'òptica de la formació de professionals. No solament per les raons, diguem-ne, polítiques acabades d'assenyalar, sinó perquè, des del punt de vista pràctic, la utilitat dels estudis superiors va molt més enllà de la formació de professionals. I no em referiré ara a la investigació en general sinó a d'altres «utilitats» que, aquí a Sant Boi, són paleses (i conegudes, em consta, per l'Ajuntament i el Centre d'Estudis Comarcals). En primer lloc, la Universitat és una peça —potser no la decisiva, però en tot cas important— de la vertebració social, cultural i política d'un país. Si el tema de la reconstrucció nacional de Catalunya no ha de convertir-se en pura retòrica, s'han de corregir els defectes del creixement econòmic durant el franquisme, un dels principals dels quals és el desequilibri territorial. S'ha d'aconseguir una reordenació del territori català, s'ha de donar un equilibri social al conjunt de Catalunya. I aquesta reordenació i nou equilibri no han d'ésser

solament econòmics sinó referits al més ample conjunt social. El paper vertebrador del sistema educatiu i de la vida cultural són decisius i, dins d'ells, de la Universitat. La planificació universitària a Catalunya no pot obeir, doncs, solament al criteri estadístic de ratios estudiant/població, sinó que ha de respondre a aquest repte de construir una nació catalana integrada, vertebrada, unitària.

En segon lloc, i com a continuació de la idea anterior, la Universitat ha de ser considerada, a part de com a centre de formació de professionals, com a equipament públic i cultural. I vull donar ara a aquesta noció d'«equipament» una denotació gairebé urbanística, especialment parlant aquí al Baix Llobregat. Potser cap altra zona com el cinturó industrial de Barcelona-ciutat, i concretament el Baix Llobregat, ha pagat una factura tan cara pel creixement econòmic dels anys 60. Centenars de milers de persones viuen en absència dels més elementals equipaments culturals i amb greus déficits en d'altres serveis públics. En la solució d'aquesta situació la Universitat té un paper a jugar no ja com a servei públic específic sinó fins, primàriament, com a servei públic senzillament.

En tercer lloc, no cal oblidar que existeix un perill gravísim aquí a Catalunya que la marxa de la política catalana no ha fet més que agreujar en els darrers anys: el perill que els ciutadans de Catalunya es divideixin en funció del seu lloc d'origen. En una zona de forta immigració, com és el Baix Llobregat, aquesta circumstància és decisiva. Si volem realment mantenir i potenciar la identitat nacional catalana, si volem que Catalunya sigui i segueixi essent una nació, hem d'aconseguir que tots els ciutadans de Catalunya creïn realment una sola comunitat, hem d'aconseguir que existeixi una consciència ciutadana de participació en una tasca comuna. I això vol dir que totes i cadascuna de les institucions catalanes han de ser sentides com a pròpies per tots i cadascun dels ciutadans de Catalunya. No hi ha dubte que també aquí la Universitat té un paper a jugar. La presència de la Universitat en el conjunt de la societat catalana és una arma

que no ens farà guanyar el combat, però que no podem menystenir.

Tot baixant ja a consideracions més concretes, cal tenir en compte que, fins reduïda a la seva funció de formació de professionals, no es poden fer arguments basats simplement en el nombre d'estudiants. Els estudiants són diferents i diferents els estudis que realitzen. Vegem-ho amb uns exemples. És molt alta la proporció d'estudiants fills de classes d'ingressos elevats; però és molt baixa la proporció d'estudiants sorgits de la classe obrera industrial; i jo ara em pregunto: ¿és que, potser, els qui diuen que hi ha prou estudiants universitaris en nombre absolut estarien disposats a redistribuir aquest nombre i, tot mantenint el mateix nombre absolut, restringir l'entrada dels primers a la Universitat per tal d'ampliar l'entrada dels segons? Potser hi ha a Catalunya prou estudiants de Filosofia i Lletres, però segur que falten tècnics mitjos i superiors en Agricultura. Potser hi ha prou estudiants de Psicologia, però falten Veterinaris. Potser hi ha prou estudiants d'Econòmiques, però potser falten assistents socials. Es a dir, no n'hi ha prou amb afirmar: «hi ha prou Facultats i Escoles»; es tracta més aviat de dir: «¿hi ha prou Escoles Mitges i Superiors d'Agricultura?», per exemple. I més quan la diversificació dels títols i dels ensenyaments és una de les tasques de la reforma universitària més indispensables.

Darrerament, cal considerar els serveis indirectes que pot produir una xarxa universitària adequadament planificada. Vegem-ho també amb uns quants exemples: el fet que hi hagi estudis de Medicina a Lleida i a Tarragona-Reus contribuirà sens dubte a augmentar el nivell sanitari d'aquestes poblacions; el fet que hi hagi estudis de Dret a Lleida ha contribuït que les terres de Lleida es sentin vinculades a la realitat cultural catalana; el fet que hi hagués estudis d'Agricultura al Baix Llobregat o al Delta de l'Ebre contribuiria a millorar la qualitat i la productivitat dels cultius agrícoles per les investigacions aplicades que en aquells Centres es farien.

Si hom tingués tot això present, quedaria clar que l'expansió universitària a tot Catalunya, i, en el nostre cas con-

cret, al Baix Llobregat és una exigència de la nostra realitat social.

Em queda ara, per concloure aquesta ponència, donar una opinió sobre l'estratègia per a fer avançar aquesta expansió universitària.

4. **¿Es possible de resoldre el problema de l'expansió universitària sense un canvi profund en la política catalana?**

4.1. Acabo d'intentar de fer veure que, en aquests moments, el tema de l'expansió universitària no és un tema a tractar dins de la Universitat sinó fora d'ella. Això vol dir que és un tema directament polític que exigeix un cert plantejament polític.

Vull començar remarcant un fet. Des de fa uns anys han sorgit de la base de la societat catalana multitud d'iniciatives referides a l'expansió universitària. Polèmiques com l'establerta sobre la localització de la Facultat de Veterinària; conflictes oberts com el relatiu a la localització de Centres universitaris a Tarragona, Reus i, en conjunt, a les comarques de Tarragona; iniciatives del Ajuntaments donant facilitats per a la instal·lació de Centres universitaris en llurs municipis; iniciatives dins de les Diputacions; iniciatives de Col·legis professionals, d'organitzacions ciutadanes de tota mena.

La resposta de sectors universitaris i dels òrgans de poder polític a aquestes iniciatives ha estat molt freda. En ocasions, fins i tot s'han volgut ridiculitzar aquestes iniciatives caracteritzant-les com maniobres electoralistes, o com reaccions similars a la del nen que vol una joguina. Jo crec que això és tremendament injust i equivocat. Injust perquè deixa de banda els grans esforços fets per moltes institucions no universitàries per a ajudar la Universitat, començant pels esforços econòmics d'aportació de diners. Equivocat perquè és un error no veure que totes aquestes iniciatives, desconnectades i sovint contradictòries, manifesten un interès per la

Universitat que, en ocasions, aquesta no és prou digna de mereixer.

La interpretació del fet d'aqueixes iniciatives és clara. La societat catalana vol una reordenació universitària, vol una expansió universitària, vol trobar en la Universitat una eina d'integració social, de vertebració de la societat catalana. El poder polític, en canvi, no ha sabut articular aquesta voluntat social en un projecte de política universitària coherent, ambicions i realista alhora.

Certament que el Consell Interuniversitari de Catalunya, que agrupa las tres Universitats i la Conselleria d'Ensenyament, ha esmerçat temps, estudis i llargues discussions en el tractament de la qüestió. Però, de fet, els resultats d'aquests treballs no han estat satisfactoris.

També és cert que l'absència de traspassos en matèria universitària genera dificultats greus fins per a abordar aquestes qüestions, ja que l'absència de possibilitats directes d'execució d'una planificació tendeix a produir que aquesta no es concreti i es limiti sempre a les discussions preparatòries.

4.2. Però no tota la culpa, ni molt menys, es pot donar a l'absència de traspassos. Si aquests es produïssin avui, la manca de política universitària seria gairebé completa (i en parlar de política universitària no em refereixo ara a la manera d'organitzar internament la Universitat, sinó a la definició dels objectius socials de la Universitat, del contingut que aquesta ha de tenir, del paper que ha de jugar dins del conjunt del sistema educatiu, del caràcter —Universitat oberta en expansió o Universitat amb restriccions en l'accés d'estudiants— que ha de tenir. A la definició, en darrer terme, del paper que la Universitat ha de jugar dins del procés de reconstrucció nacional de Catalunya).

El que em sembla, però, és que aquesta manca de política universitària, no és un fet aïllat. Va unida a la manca de definició d'una veritable política general sobre com s'ha d'organitzar el poder polític a Catalunya i com s'ha de reordenar la societat catalana sobre la base d'un poder polític propi. Dit d'altra manera i concretament: si no hi ha política seriosa sobre un tema cabdal (potser «el» tema cabdal) com és l'ar-

ticulació entre l'autonomia dels municipis catalans i l'autonomia política de Catalunya, no hem de trobar estrany que tampoc no hi hagi política sobre el paper de les Universitats en la consolidació de l'autonomia catalana i en la reestructuració social que l'autonomia ha de permetre.

Si aquesta consideració és correcta, no hi ha dubte que bona part de la responsabilitat l'hem d'atribuir a la força política i a les persones que ara estan en el Govern de Catalunya. El Govern català actual és, doncs, responsable de no haver sabut articular una veritable política universitària. Però també és cert que, en l'àmbit universitari com en d'altres, la responsabilitat ha d'ésser compartida per la resta de forces polítiques catalanes. Ja que, precisament perquè el Govern és minoritari, el Parlament català s'havia de convertir en un instrument decisiu de la vida política catalana. El Parlament hauria d'haver recollit la capacitat creadora, les iniciatives i inquietuds de la societat catalana per a elaborar un projecte polític vàlid assumit per una gran majoria de ciutadans. En l'àmbit concret universitari, el Parlament hauria pogut articular aquesta voluntat social de reordenació i expansió universitària. Com que és evident que no ho ha fet, la responsabilitat ha d'ésser, almenys parcialment, compartida per tothom.

Cal doncs, en la meua opinió, en el tema universitari com en els altres, un canvi profund en la política catalana. Un canvi que porti a que de veritat existeixi un projecte polític per Catalunya, assumit per l'ampla majoria dels seus ciutadans, forces socials i polítiques i institucions. La història recent ens demostra que això és possible: les darreries del franquisme, el moment de les primeres eleccions democràtiques, el retorn del President Tarradellas, són episodis que ens indiquen un camí i una possibilitat.

INFRAESTRUCTURA MUSEÍSTICA

per JOSEP M.ª SOLIAS i ARIS

El primer que cal destacar del panorama museístic comarcal és la seva desconexió i la diferència de medis i criteris amb què compten les diferents institucions museístiques que es troben implantades al Baix Llobregat.

S'han de destacar per la tasca cultural que estan portant a terme en els seus municipis els museus de Gavà, Pallejà, Molins de Rei i els de Martorell. Ara bé, cap d'ells no reuneix totes les condicions necessàries per a una moderna museografia, adient a les necessitats actuals de la població de la comarca.

El Museu Municipal de Gavà destaca pel suport popular que li dona l'Associació d'Amics del Museu, així com la preparació dels seus tècnics, però el principal problema que pateix, actualment, és d'una banda les poques sales d'exposició i el fet que aquesta estigui dedicada exclusivament a l'arqueologia. Tot i reconeixent la importància de l'arqueologia a Gavà, no es pot oblidar tota la problemàtica històrica del poble i s'haurien de fet tots els esforços per a omplir aquest buit.

Pel que fa al Museu de Pallejà, la precarietat de medis amb què compta és tal, que fa impossible qualsevol intent d'adequar-lo cap a una pedagogia moderna i assolir una funció pedagògica adequada a les necessitats del poble, tot i reconeixent els esforços personals que es fan per a tirar-lo endavant.

Els dos museus de Martorell disposen de molts bons materials a les seves vitrines, i el Municipal ha estat format en bona part amb donacions de la gent del poble, però els criteris d'exposició creiem que són desfasats i per tant no deixen de ser un producte cultural, que caldria renovar.

El Museu Municipal de Molins de Rei es troba molt arrelat a la població i executa moltes activitats. El principal problema que pateix és referent a l'exposició de les peces, ja que la concepció de la mateixa no respon a les necessitats pedagògiques actuals. Hi ha moltes peces exposades i la major part de les vegades no ho estan convenientment.

A aquestes institucions cal afegir diverses col·leccions municipals (p.e. les vitrines que l'Ajuntament de Sant Andreu de la Barca té a la seva seu o les que té l'Ajuntament de Castelldefels a la Casa de Cultura), que moltes vegades serveixen tan sols perquè vagin agafant pols en mig de l'oblit general.

Cal remarcar la presència d'un museu maternal, a Sant Vicenç dels Horts. Aquest és particular i tampoc no segueix les idees pedagògiques del que avui s'entén per la institució pública de Museu.

Igualment s'ha de parlar del cas de Sant Boi, a on existeix una associació d'amics del Museu de Sant Boi, sense que aquest existeixi i sense que les institucions públiques de la vila hagin donat mostres de realitzar-lo.

De resultes d'aquest estudi ens adonem que la situació museística del Baix Llobregat està molt malament i tremendament disgregada i és per això que creiem necessària i inclús urgent la creació d'un museu comarcal, que pugui oferir als demés museus l'ajut tècnic i el suport material que necessitin per a dur a terme una veritable tasca cultural i pedagògica als seus pobles, ultra donar una explicació de què és, i què no és, la comarca del Baix Llobregat.

Per tal d'aconseguir una institució museística a nivell comarcal es poden pensar tres tipus de solució:

1. Aprofitar els serveis d'infraestructura que posseeixen varis museus unificant-los i completant-los de manera que entre ells assumissin les funcions del Museu Comarcal, tenint una Sala d'Exposicions a un dels llocs a on es donés l'explicació de què és el Baix Llobregat.

2. Aprofitar un dels museus existents, reformant-lo i convertir-lo en Museu comarcal amb tots els serveis pertinents.

3. Fer un Museu de nova planta sense estar lligat a un Museu preexistent per tal de convertir-lo en Museu comarcal.

D'aquestes tres alternatives s'haurà d'escollir-ne una per tal que serveixi a la comarca i es pugui començar a reformar el panorama museístic del Baix Llobregat, tasca que com s'ha vist és altament urgent.

PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

per JOSEP M.ª SOLIAS i ARIS

La gestió del patrimoni arqueològic a Catalunya des de l'any 1981 és competència exclusiva de la Generalitat de Catalunya, la qual dóna els permisos d'excavació sempre que estiguin recolzats per una institució científica, de tipus arqueològic, i es compleixin els requisits de titulació i experiència per part del director o co-directors de l'excavació.

A la comarca del Baix Llobregat, la problemàtica arqueològica té diferents vessants.

D'una banda, hi ha les excavacions que no compleixen els requisits anomenats anteriorment, és a dir, excavacions dutes a terme sense el permís i coneixement de la Generalitat. Aquestes excavacions són fetes generalment per afeccionats, no titulats, a l'arqueologia. Aquest és un problema greu, no tant per la manca de permisos sinó per la falta de científisme de l'excavació. Creiem que avui dia ja ha passat l'època en què l'afecionat local havia de salvar el patrimoni arqueològic del seu poble, amb més bona voluntat que recursos tècnics, per manca de cura de les institucions oficials. En aquests moments creiem que hi ha suficients tècnics com per a ocupar-se d'aquestes qüestions.

L'arqueologia a la comarca del Baix Llobregat pateix un altre problema greu, derivat del ràpid creixement econòmic produït a les passades dècades a tota la zona. Aquest problema és el de la massiva destrucció de jaciments de manera incontrolada.

Aquest problema podria ser solucionat en part amb una bona prospecció de tota la comarca per tal d'elaborar un fitxer de jaciments de manera que l'Administració Pública, ja sigui d'àmbit municipal o superior, a l'hora de fer obres

pogués valorar l'existència d'aquests jaciments i iniciés les accions pertinents per tal de salvar-los de la destrucció.

Aquesta tasca és molt important i seria una bona mesura per part del Centre d'Estudis Comarcals, per mitjà de la seva secció d'Arqueologia, assumir-la coordinant els diferents grups que existeixen a cada poble per tal d'aconseguir un coneixement de la dispersió de jaciments, com més gran millor de cara a la seva protecció legal i física.

Ja des d'un punt de vista més tècnic, cal dir que tota excavació arqueològica presenta tres tipus de problemes:

- 1.º: Problemàtica científica
- 2.º: Problemàtica d'exposició i dipòsit dels materials
- 3.º: Visitabilitat dels jaciments.

Pel que fa a la problemàtica científica, creiem que cal un programa unificat d'actuacions a la comarca del Baix Llobregat, que ens permeti esbrinar les parts pitjors conegudes, tant per èpoques com geogràficament, de manera coordinada igualment amb la resta del Principat. Per tant, creiem que una institució podria assumir o donar suport a un pla de treball científic per a la comarca amb vigència de varis anys i relacionant-la amb la resta de Catalunya i de l'Estat espanyol si cal.

D'altra banda fóra molt convenient un contacte constant entre els membres dels diferents grups que fan arqueologia als pobles de la comarca per tal de donar-se mútuament informacions i experiències, obrint-se al mateix temps els grups a nova gent d'altres grups i llocs.

En aquest mateix sentit potser fóra molt profitosa la confecció d'una petita revista d'arqueologia, i no pensem en una gran publicació sinó en uns fulls fàcils de finançar, però d'un alt contingut científic i que destaqués la informació d'última hora, per tal de posar-se al corrent de les darreres noves quant a tècniques i troballes.

Creiem que tal vegada el vehicle més adient per a dur a terme aquestes qüestions fóra la secció d'arqueologia del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, que hauria d'estudiar la manera de posar en comunicació els diferents grups del Baix Llobregat i inclús arribar a pensar en la possibilitat

de plantejar una excavació d'àmbit comarcal, amb la participació de gent de diferents llocs de la comarca i de fora d'ella.

Pel que fa a la problemàtica del dipòsit de les peces sortides a les excavacions, s'ha de dir que totes elles són responsabilitat del Servei de Museus de la Generalitat i per tant és ell qui haurà de parlar en últim terme del dipòsit final de les peces, però creiem que fóra molt positiu l'organització d'exposicions dels resultats de les excavacions a les localitats a on s'han realitzat, de cara a un millor coneixement i comprensió per part de la gent del poble de les tasques que es realitzen a la seva localitat. També caldria fer una explicació del mètode arqueològic.

D'altra banda és recomanable que el dipòsit final de les peces es faci dins de l'àmbit de la mateixa comarca per tal d'evitar la seva marxa a altres zones, amb els problemes de desarrelament del material.

Per fi passem al problema de la visitabilitat dels jaciments. S'ha de partir de la base que per a poder fer visitable un jaciment aquest ha d'estar protegit i consolidat per a protecció contra els elements meteorològics i les possibles accions incontrolables de certes persones que amb actes de gamberrisme puguin afectar les estructures dels jaciments. A més s'ha de procurar assenyalar-los amb indicacions a les carreteres. També s'ha de procurar que les estructures siguin explicades i que la visita la puguin fer persones amb «handicaps» físics.

A la comarca no hi ha cap jaciment que reuneixi aquestes condicions, però sí que en tenen potencialment, com podria ser les termes de Sant Boi de Llobregat, d'altra banda en lamentable estat d'abandó, o les mines neolítiques de Can Tintorer, a Gavà, quan hagin estat excavades totalment o una part suficient com per a ésser visitades. També es poden incloure les restes de l'Ermita de Sta. Margarida a Martorell, com a lloc per adequar per a la seva visita.

Aquests creiem que són els principals problemes i expectatives de l'arqueologia a la comarca del Baix Llobregat i resoldre'ls és el problema de la comarca a la dècada dels 80.

ELS PERIÒDICS DEL BAIX LLOBREGAT: DOS ANYS I UN 28 % MENYS DE PREMSA (1)

per MERCE RENOM i PULIT

En un cens de periòdics del Baix Llobregat fet el maig de 1980 —publicat a LA FONT DEL BE n.º 13, juliol-agosto 1980 i reproduït a la desapareguda revista L'ESPLAI n.º 80, 24 d'octubre de 1980— s'hi ressenyaven divuit revistes que cobrien la informació local de catorze pobles de la nostra comarca (tres d'ells en tenien dues); una de les revistes era d'àmbit comarcal en l'aspecte ecologista.

Avui, al març de 1982 —vint-i-dos mesos més tard— el total de revistes al Baix Llobregat és de tretze en deu pobles (tres d'ells en tenen dues). *Cinc revistes menys* que aleshores; és a dir un 28 % menys.

Abans d'entrar en el detall de les comparacions i suggerir les reflexions que podem fer, vull fer constar que en cap dels dos censos s'ha considerat L'Hospitalet de Llobregat ni Castellbisbal i en canvi sí que s'hi ha inclòs Esplugues i Sant Just Desvern. Volem fer-ho constar ja que cap d'aquestes poblacions estan incloses en la comarca del Baix Llobregat segons la divisió comarcal del 1936 però s'hi senten molt vinculades.

No parlem dels butlletins municipals que, tot i que de vegades constitueixen l'únic mitjà d'informació local i s'estructuren com a tal, sovint estan pensats més com a portaveus dels ajuntaments corresponents. Constatem, però, que en aquest temps han augmentat en nombre.

(1) Aquest treball ha estat publicat a «La Font del Be», publicació independent de Sant Joan Despí, núm. 34, juny de 1982.

Periòdics que es publiquen avui

Les tretze revistes del Baix Llobregat són les següents (indiquem també el poble al qual pertanyen).

Cervelló: EL NUS

Esplugues de Llobregat: LA VIDA DE ESPLUGUES
EL TORRENT

Martorell: L'OBSERVADOR

Molins de Rei: LLAÇ D'UNIO

El Papiol: LES ESCLETXES

El Prat de Llobregat: DELTA

VIURE (ecologista, d'àmbit supra-
comarcal)

Sant Feliu de Llobregat: VA I VE

Sant Joan Despí: LA FONT DEL BE

Sant Just Desvern: LA VALL DEL VERÇ

Sant Vicenç dels Horts: EL TREVOL

BOLETIN INFORMATIVO LA
GUARDIA

En aquest període de temps, vint-i-dos mesos, han plegat set revistes de les ressenyades el maig de 1980. Tanmateix han sorgit quatre noves revistes; però d'aquestes només dues sobreviuen.

Les quatre revistes sortides després del maig de 1980 són: MARTORELL JOVEN, del 1 de set. 1980, que publicà dos o tres números; CAP DE LA VILA, de Sant Boi, que sortí per la Fira de la Puríssima, l'octubre de 1980 amb una vida d'uns sis números; EL TORRENT d'Esplugues, primerament com a butlletí intern dels Consells Populars de Cultura Catalana d'aquella vila i darrerament amb format més acurat i amb una difusió més ampla; i finalment VIURE d'El Prat, subtítolada «lluita i alternativa ecologista», que ha aparegut el març de 1982.

Com a referència interessant volia recollir del primer estudi del maig del 1980 abans ressenyat, que els anys en què es crearen més revistes foren el 1979 (sis) i el 1980 (cinc); en el 77 i 78 se'n crearen dues cada any, el 76 una, 75 i 74

cap, 73 una, 72 cap... sempre considerant les que sobreviuen l'any 1980.

Les set revistes desaparegudes són una de cada un dels anys 71, 73, 77, 78, i 80 i dues del 1979. Es a dir, no sembla haver-hi cap relació entre el tancament i l'any de creació de la revista. Analitzant els tiratges tampoc no se'n pot treure cap conclusió: n'hi ha de 250-300; 500-600 i 1.000-1.500. Tampoc no s'observa, ni en les que neixen ni en les que moren, diferent plantejament global en el tema lingüístic ja que en tots dos casos n'hi ha de catalanes, castellaneres o bilingües.

Causas de les desaparicions

Ens aventurarem a assenyalar com a causes fonamentals de la persistent inestabilitat de la premsa local la *no rendabilitat econòmica*, la justesa de mitjans, el voluntarisme que anima els equips... En aquest sentit és més fàcil de mantenir, amb pocs mitjans i voluntarisme, una publicació periòdica en localitats petites que no en les grans. En les més grans es detecta una orientació cap a uns inicis de professionalització quan es consolida el periòdic, o bé el fracàs d'iniciatives (és el cas de les de Cornellà o Sant Boi).

Només atenua aquesta no rendabilitat econòmica, el suport dels anunciants per una part, i molt de treball personal dels equips per l'altra (equips que a vegades fan els propis muntatges, distribució, etc.).

Constatem que es consoliden especialment revistes de poblacions a les quals botiguers i petits comerciants donen important suport amb propaganda, cosa que a vegades sembla fins i tot permetre una certa professionalització (L'OBSERVADOR, o DELTA).

També persisteixen i fins i tot podríem dir que es consoliden a la seva manera (aconseguint l'aprenentatge de les tasques editorials) les revistes d'equips voluntaristes d'AAVV o grups de redacció disposats a fer molta feina.

Publicacions d'àmbit comarcal

Constatem també l'absència de revistes d'àmbit comarcal. Només n'hi ha una de temàtica exclusivament ecologista. La no rendibilitat i l'exigència imprescindible d'un equip força professionalitzat en cas d'existir, semblen dificultar la seva implantació en una comarca tan pròxima a Barcelona, però també, en honor de la veritat, tan mancada de referències informatives pròpies en la premsa general.

Potser, en el terreny possibilista, seria més fàcil un mitjà de comunicació que s'orientés no tant a les notícies i a l'actualitat (fet que exigeix una clara professionalització, periodicitat curta, un bon servei de difusió, i un muntatge necessàriament costós) sinó més aviat a la reflexió, debat i estudi de temes de la comarca, recollir propostes i treballs realitzats, etc. Aquest tipus de revista, malgrat no aconseguir una ampla difusió, podria tenir sentit com a eix d'articulació de la reflexió sobre la realitat del Baix Llobregat, i no exigiria costos tan elevats com els d'una publicació d'actualitat informativa.

Perspectives

No cal insistir en la defensa de la premsa local, tribuna i vehicle de comunicació indispensable i insubstituïble. Per això és clar que la premsa comarcal i local necessita l'ajut de les institucions, ajut diversificat d'ajuntaments, Diputació i Generalitat, sense cap mena de compromís orgànic evidentment.

Existeix ja alguna cosa en aquest sentit. Es parla d'una subvenció de la Generalitat a aquelles revistes locals que compleixin una tasca de catalanització. La Diputació de Barcelona va patrocinar el Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya (Canyamars, 15-17 de maig de 1981), del qual sorgiren dues instàncies que, endegades fa poc, poden ser decisives per al futur de la premsa local: l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal i el Servei Tècnic d'Ajut a la Premsa Comarcal de la Diputació de Barcelona. Aquestes instàncies tenen un

programa ambiciós del qual pot sortir un important suport per a la premsa local com és l'assessorament jurídic, la gestió conjunta de la publicitat de la premsa local, etc. Alguns ajuntaments també ajuden la premsa de la pròpia localitat a través de subvencions, subscripcions per a la difusió gratuïta d'exemplars a les escoles o entitats, reserva d'espai per a informacions, etc. Cal, però, generalitzar i intensificar aquests ajuts.

Hemeroteques

Per acabar parlarem de les hemeroteques on trobar les publicacions periòdiques de la comarca.

Es probable que algunes de les publicacions locals enviïn exemplars a la Biblioteca de Catalunya, a l'Hemeroteca de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona, o a la Biblioteca de Montserrat.

Per altra part el Grup de Recerca de Sant Feliu s'ha proposat constituir, a Can Ricard, una hemeroteca del Baix Llobregat.

A més, moltes revistes de la comarca fan intercanvi i és d'esperar que constitueixin, a la pràctica, completes hemeroteques.

Tot això, però, fa evident que el tema de la constitució d'una hemeroteca al Baix Llobregat també queda reduït, lamentablement, a iniciatives voluntaristes de particulars, sense veritable suport institucional.

Cal remarcar que cap de les biblioteques existents a la nostra comarca no ha manifestat consciència comarcal subscriuint-se a les publicacions periòdiques existents.

La futura biblioteca comarcal inexcusablement ha d'atendre la necessitat d'aplegar i conservar tota la premsa de la comarca com a material valuós per al coneixement de la nostra realitat.

EL CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DEL BAIX LLOBREGAT I LES INSTITUCIONS DE GOVERN: GENERALITAT, DIPUTACIO, MUNICIPIS

Tal com assenyalen els estatuts del Centre, és funció d'aquest la dedicació als estudis locals i comarcals, la voluntat d'aplegar els estudiosos comarcals i de donar-ne a conèixer el resultat de la seva tasca com a estudiosos. En principi, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat continua tenint les mateixes passions, interessos idèntics als de fa uns quants anys, ja que mai no hi ha circumstàncies òptimes per als estudiosos locals, escassament estimulats per les institucions de govern, que solen mostrar-se poc atentes a les iniciatives de signe local.

Més encara: el Centre d'Estudis Comarcals podria recordar que, per la seva independència, res no ha rebut i que, per tant, res no deu, si bé té dret a exigir facilitats als que administren els patrimonis públics per tal de poder-ne fer un ús noble, com ho és l'ús encarrilat a l'estudi del patrimoni històric d'una col·lectivitat.

Ara bé: els membres del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat volen manifestar que aquesta llibertat els duu, inexorablement, a plantejar en veu alta els neguits que l'estudi d'una comarca tan trossegada els planteja. I així, des de fa molts anys, el Centre no ha deixat d'alçar públicament la seva veu per defensar la comarca de les conseqüències de l'especulació, del furt, de la planificació contrària als interessos de la col·lectivitat baixllobregatina. Aquesta ha estat i serà una de les seves orientacions: denunciar els desgavells comesos contra l'equilibri imprescindible per a la supervivència racional de la nostra comarca. Denunciar en nom propi i, simultàniament, assumir les denúncies signades per altres grups seriosament preocupats per la defensa objec-

tiva del Baix Llobregat i del seu patrimoni. El Centre no podrà acceptar cap tipus de vincle, per tant, que li llevi la independència a l'hora d'exposar públicament els seus criteris. Si deixava de ser independent, el Centre deixaria alhora de tenir autoritat moral i científica en els objectius que planteja i en les destrosses que denuncia.

Ultra aquesta característica de Centre independent, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat vol col·laborar amb les institucions autonòmiques de Catalunya a lluitar efectivament pel redreçament de la comarca: lluny de les temptacions que ens portarien a romandre, impol·luts, a les nostres torres d'ivori, sabem que sense la convergència de tots els esforços i energies possibles no serà factible de recuperar, per a una dignitat de vida més alta, la comarca del Baix Llobregat. D'ací que no neguem, en cap moment, la nostra col·laboració ni a la Generalitat, ni a la Diputació, ni als ajuntaments elegits democràticament, ni a cap altra entitat. Ben al contrari, voldríem que la suma d'esforços multipliqués els efectes positius en l'estudi i planificació, en definitiva: en la transformació, de la comarca.

Què pot oferir el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat? Què pot rebre?

Si reiterem que el Centre no és gaire més que l'esforç entusiasta d'un grapat de socis —sense patrimoni, fins fa poc sense seu estable, sense eines, sense temps i sense poder econòmic per emprendre's o encarregar estudis que considerem indispensables— no és per defugir, en nom d'una falsa humilitat, un servei que estaríem molt honorats de poder prestar. Ja que, malgrat aquestes insuficiències paleses, sempre que hem estat requerits, hem contestat, com hem sabut i hem pogut, a consultes i assessoraments, a peticions de cursos, pregon, articles i conferències. Aspirem, per això mateix, a aconseguir uns mitjans mínims que ens permetin de respondre a les peticions cada cop més nombroses que ens són plantejades en aquest sentit. Sense una estructura mínima —arxiu, correspondència, butlletí intern per a ús dels socis, classificació d'iniciatives i consultes— les possibilitats del nostre Centre resultaran estroncades per una dinà-

mica que ens depassarà. Aquest, i el de les consultes de tipus especulatiu, a favor d'un guany privat i no públic, són els únics límits que poden col·lapsar l'acció del Centre envers les institucions i entitats de la comarca.

En reciprocitat, creiem que el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, al marge de tot interès especulatiu, ha de ser atès (objecte de respostes i consultes fonamentals per a la comarca) per les institucions i entitats del Baix Llobregat i les d'àmbit nacional. No per cap afany de fiscalitzar, sinó de comptar amb dades globals i fiables sobre la comarca. És important que hi hagi referències desvinculades del poder i, tanmateix, amb poder d'opinar, d'incitar al debat, de proposar encontres i discussions aclaridores. Instàncies, com el Centre d'Estudis, que abastin tota la comarca, que en defensin la unitat i que no subordinin interessos particulars, potser legítims, als interessos més generals del Baix Llobregat.

PERSPECTIVES DEL BAIX LLOBREGAT
PER A LA DECADA DELS 80:
PROPOSTA DE PRIORITATS

Sant Boi de Llobregat, 5 de març del 1982

1. Seria del tot presumptuós creure que d'un debat de cinc dies, des de perspectives diverses i no sempre coherents, se'n pogués deduir una línia d'actuació definida per a la comarca del Baix Llobregat, amb un pes demogràfic tan determinat a Catalunya. El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, que ha volgut estimular aquest debat i que n'ha animat la iniciativa, considera a tall de conclusió preliminar que és del tot indispensable estudiar més a fons i més sistemàticament la problemàtica de tot ordre de la nostra comarca. Altrament, els interessos particulars i les òptiques parcials imposaran conclusions o precipitades o errònies o injustes, que no faran cap servei positiu al necessari —i urgent— redreçament de la comarca del Baix Llobregat. Aquests dèficits de reflexió sistemàtica i global sobre la comarca explicarien, en bona part, la falta de resolucions més concretes, més operatives, més sospesades sobre el conjunt comarcal.

2. En el ben entès, per tant, que allò que de veritat cal és estimular l'Administració pública i les entitats privades a parar l'atenció sobre les característiques i les mancances d'una comarca atípica, d'un enorme pes demogràfic i polític, com és el Baix Llobregat, voldríem, tanmateix, subratllar alguns dels punts presents al llarg d'aquestes II Jornades i manifestar la voluntat d'aquest Centre d'Estudis de programar-ne el debat, mitjançant la creació de grups de treball especialitzats.

3. Una primera conclusió que se'n derivaria d'aquestes II Jornades és que cal demanar i programar un pla especial

per a la comarca del Baix Llobregat, comarca afectada per problemes d'un gravetat notable per al conjunt de la nació. Aquest pla d'acció especial, que hauria de substituir els plantejaments massa abstractes que hipotequen el futur d'una zona que algun dels alcaldes presents ha qualificat de zona devastada, hauria de portar cap a una reconsideració del Pla Comarcal, al qual cal introduir modificacions importants.

4. En aquest pla d'acció especial cal posar l'accent sobre el tema de l'agricultura, vital per a la comarca. El sòl agrícola, com ens recordava un dels ponents, ha estat al llarg dels segles objecte d'una inversió importantíssima de treball humà. El sòl agrícola de la comarca —element de riquesa i d'identitat comarcal, indispensable per a l'equilibri ecològic de Catalunya, recurs vital per a més de tres mil famílies baixllobregatines, pulmó i rebost per a la comarca i ciutat de Barcelona— ha de comptar amb un marc de seguretats jurídiques i polítiques que en possibilitin l'expansió i el millorament. En efecte: l'estabilitat és indispensable per al pagès, així com la protecció de l'aigua de rec, la desqualificació de la contribució territorial urbana per una zona edificable aplicada als camps agrícoles, la desafecció de les dues mil hectàrees del polígon Martorell-Anoia, etc. És important que l'agricultura deixi de ser considerada a la comarca com un element marginal, intersticial, com allò que resta més enllà de l'habitatge i de la indústria. Les actuacions tendents a salvar, descoordinadament, algunes zones agrícoles no salva, en el seu conjunt, l'agricultura del Baix Llobregat.

5. També la indústria de la comarca necessita d'uns elements de protecció i de reordenació importants, ja que si la concentració industrial al Baix Llobregat és superior a la mitja de Catalunya i de l'Estat, també és superior en aquesta mitja la crisi que ara pateix. Un futur equilibrat d'agricultura, indústria, sector terciari i infraestructura cultural poden configurar el marc d'una comarca que jugui seriosament un rol determinant en el futur català. Per a un rellenchament del poder industrial de la comarca del Baix Llobregat caldrà comptar amb zones adequades a la seva instal·lació: molts

dels polígons industrial sub-ocupats ofereixen terrenys desmesurats per a una indústria petita i mitjana.

6. La subordinació dels recursos econòmics de la comarca és important. Preocupa al Centre d'Estudis l'escassa possibilitat que reinverteixin en la comarca els beneficis de l'estalvi de les múltiples entitats presents i arrelades a la comarca però amb una titularitat forània. La pressió per aconseguir o bé una coordinació d'entitats creditícies i d'estalvi presents a la comarca, o fins i tot la creació d'una entitat bancària amb titularitat pròpia, és un dels objectius econòmics que el Centre proposa (i proposarà després d'una elaboració més detallada) al conjunt de forces econòmiques, polítiques i socials del Baix Llobregat. Altrament, i com ja dèiem a la primera de les conclusions, és urgent una acció coordinada de totes les forces de la comarca per tal de pressionar les inversions del sector públic tan per sota de les necessitats urgents de la comarca.

7. Quant al tema de la política ocupacional, el Centre es compromet a convocar noves reunions on siguin presents tant els representants de les centrals sindicals majoritàries al Baix Llobregat com els empresaris i els municipis. Es fa del tot urgent a la comarca aconseguir una representació empresarial més sòlida a fi que els debats de futur comprometin més i més el conjunt de l'empresariat, de titularitat nacional, estatal o estrangera, present a la comarca. És objectiu urgent que no es perdin més llocs de treball a la comarca, que l'ajut per a l'ocupació comunitària estigui orientat cap a un pla d'obres i serveis. Finalment, és important aconseguir, mitjançant la pressió conjunta de tots els sectors de la comarca del Baix Llobregat, una política de crèdits adequada que faciliti la reconversió de la petita i mitjana empresa al Baix Llobregat.

8. Una proposta específica, sorgida en el si d'aquestes II Jornades, i que el centre valora com a prioritària és la de la creació d'un banc de dades a la comarca, per al qual el Centre ofereix el seu suport.

9. Pel que fa a la infraestructura educativa a la comarca del Baix Llobregat, és important valorar l'esforç per fer front

al dèficit tant de llocs escolars com de qualitat de l'ensenyament. El Centre recull amb entusiasme l'oferta de constitució d'un consell comarcal d'ensenyament des d'on sigui possible, un cop coberts els mínims de places escolars que garanteixin l'escolarització al cent per cent de totes les nenes i nens de la comarca, l'estudi de les prioritats pedagògiques, reciclatge de mestres, revisió de tècniques i continguts, col·laboració entre escola i municipi, catalanització de l'ensenyament a la comarca i arrelament d'aquest a l'entorn comarcal.

10. Per a la comarca del Baix Llobregat, la Universitat podria ser un element capital tant perquè estimularia les aspiracions acadèmiques d'un nombre important d'alumnes de la comarca com pel fet que crearia al seu voltant dinàmiques d'estudi i de serveis complementaris que augmentarien les dotacions culturals del Baix Llobregat. Per això el Centre valora i agraeix els acords de l'equip de govern de la Universitat de Barcelona en el sentit de programar instal·lacions universitàries al Baix Llobregat. Això no basta, però. Hi ha, encara, un excés de resistències i malentesos que cal superar a fi que la demanda d'una Universitat per a la comarca convoqui un clam unànim de totes les institucions i centres, de tots els equips municipals del Baix Llobregat, a fi de superar la política restrictiva general dels estudis universitaris, el prejudici segons el qual els centres forans no funcionen bé i la confusió de Barcelona ciutat amb la seva àrea d'influència. Conscients, per tant, que l'interlocutor per aconseguir una delegació universitària al Baix Llobregat ja no és la Universitat, cal fer una pressió conjunta sobre el govern de la Generalitat de Catalunya. Per aconseguir-ho, per explicar millor els avantatges d'aquestes instal·lacions universitàries a la comarca i alhora per esbandir malentesos sorgits d'unes propostes de terrenys avui ja superades, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat es compromet a obrir un debat públic amb l'objectiu d'aconseguir: «una universitat per al Baix Llobregat».

11. Les diverses seccions i grups de treball del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat han analitzat el Patrimoni cultural de la comarca i han proposat plans de treball

per conservar, donar a conèixer i dignificar aquest patrimoni, tan malmès, tan desatès per part dels poders públics i tan escassament conegut per la majoria dels baixllobregatins. Des del patrimoni natural i arquitectònic, al patrimoni etnogràfic i folklòric, així com el patrimoni arqueològic, el Centre creu que hi ha encara pendent una primera tasca de codificació, parcialment encetada. Falten, però, estudis ecològics més sistemàtics, propostes de defensa del medi ambient que comptin amb la vigilància de la Generalitat i dels municipis. El patrimoni considerat arquitectònic de la comarca és del tot insuficient: cal coordinar, en la línia ja encetada del Centre, el treball de classificació, poble per poble, dels monuments i edificis d'interès artístic o històric del Baix Llobregat, indispensables si no volem esborrar de la nostra comarca els signes d'identitat susceptibles de vincular passat i present. Pel que fa al patrimoni etnogràfic, i davant la revifalla de les festes populars, fires i aplecs de l'antiga comarca del Pla de Llobregat, el Centre ha obert una secció destinada, conjuntament amb d'altres grups d'estudiosos del folklore d'arreu de Catalunya, a la conservació i difusió dels costums populars baixllobregatins. L'esforç dut a terme pels ajuntaments democràtics de la comarca ha estat enorme. El Centre s'ofereix, en qualsevol cas, a coordinar grups d'estudiosos i a estimular l'edició sistemàtica dels materials recuperats de l'oblit.

Quant a la infraestructura cultural de la comarca, objecte d'anàlisis anteriors i públiques del Centre d'Estudis, ens hi remetem. Ens referim als treballs sobre Museus, Arxius, Biblioteques i Premsa Comarcal, sobre els quals, i al llarg del 1981, el Centre va convocar sessions informatives públiques, reunions professionals i va redactar informes i peritatges sol·licitats pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Estimulem tots els presents, i tots els interessats per aquests i altres temes de la comarca, a fer-se socis del Centre, a participar en les ulteriors sessions de treball sobre aquests (i d'altres) punts. En tots ells, i sense interferir-se amb les iniciatives municipals, el Centre voldria aprofundir en l'abast comarcal de les propostes així

com en la sol·licitud d'ajuts, tant tècnics com econòmics, per part de la Generalitat.

12. Punt d'especial neguit per al Centre és l'escassetat de mitjans de comunicació a la comarca del Baix Llobregat. La pèrdua de poder i d'estabilitat de les revistes comarcals i locals, en part compensada per l'increment esperançador de les emissores locals, hauria d'esperonar tots els que creuen en la viabilitat d'una comarca no suburbialitzada, en el marc d'una Catalunya autònoma, a prestar suports legals, tècnics i econòmics per tal de recuperar, consolidar i crear nous mitjans de comunicació baixllobregatins.

*Amb el suport de
l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat*